

Om att jobba på en ätstörningsenhet

Matilde Villegas Bengtsson

Golvet är ett grått plasthav med vita streck. De är vita sillstim över rummet som dyker under de nedsuttna sofforna. Tyget sjunker i gropar som ska omfamna patientkropparnas vilobehov. Nu ligger det bara värmefiltar i duvgrå färg. Tvinnade runt sig själva eller slängda över armstöd blir de till trötta sälungar på klippor. Rubiks kub och tusenbitarspusslet står som fyrar byggda på öar av formpressat, skiktlimmat björkfaner. Tre pärlor och två paljetter dröjer sig kvar, rester från gårdagens pysselverkstad.

“Started on the bottom, now I’m here.” Säger jag ibland till patienterna och de skrattar. Botten var ju samma sak för mig som för dem. En ätstörning. Självförvållad späkning och självhat som aldrig tycktes mattas av hur smal kroppen än blev. Ett försök till att finna kontroll i en orkan av skeenden i livet som inte gick att få bukt på.

Nu sitter jag mitt emot och ser på. Det är en viss trygghet att i sin yrkesroll kunna lita på sin instinkt och leta sig inåt för att hitta de gemensamma knytpunkterna och relatera. Det är lite som det funkar för de flesta av oss. Vi kan relatera till att känna saknad, förlust och ångest. Känslorna framkallas av olika anledningar, i olika styrkor, men genom att gå in i sig själv kan man hitta något som också finns hos den människa man möter. Jag går in i mina minnen, i de som gör som mest ont, för att skilja den sjuka rösten från den friska. Det blir min kompass i mitt möte med patienten.

Matsalen är avskild med glasrutor från dagrummet. Innanför skymtar de optimistiska blomvaserna på matbordens trastorkade yta. Fukttålig, fläckålig och lätt att göra ren, om du vill skvätta iväg torsksfilén. Låta den panerade fisken simma genom matsalens enda fönster, gjord i akvarell, en målning delad på två canvas med ett bergslandskap i botten. Där sträcker den panerade torsken ut sina gälar i ett andetag i frihet. Gaffeln kommer innanför paneringen, torsken flyger från kantine, till en vit tallrik i porslin med klinikens logga graverad på kanten. En tunn rund våg under tallriken visar resultat på en smartphone. En lättavläst app, 50% kolhydrater, 40% protein, 10% sås. Sallad får man ta vid sidan av och

glaset fylls med vatten. Klockan tickar in måltiden, tjugo minuter ska det ta. Radion nynnar tyst i bakgrunden, ska dränka alla obehag med Förmiddag i P4.

Hjärtat klappar, tuggorna växer och maten på tallriken tycks aldrig minska. Det tar emot att öppna munnen, att svälja samtidigt som det finns en röst som upprepar "större tuggor" och "nu får du skynda på lite".

Hur kniven låter när den inte vågar skrapa upp såsen.

När tjugo minuter har gått och ersätts måltiden med trögflytande näringsdryck. Gram för gram.

Det är en fin linje mellan att vara personlig och privat. Till skillnad från på en avdelning där patienterna vistas inne på sina rum, vid sina sängar, så vistas vi alla, personal och patienter, i dagrummet. Det krävs ständig övervakning. När det börjar spritta i benen kommer de onödiga omvägarna, promenaderna, små ärenden till kaffet, till att med tom blick stå och titta i en bokhylla till att vilja gå och byta tröja i sovsalarna. Ursäkterna är oändliga, och lika karakteristiska. Kalorier ska brännas, för varje stillasittande sekund som går leder till att fettet väller över alla kanter. Jag upprepar gång på gång det som tröstade mig mest. "Vår mening är inte att göda er, då skulle vi ha blivit stämnda för längesen. Du ska bara nå en vikt som du kan leva och må bra på." Vissa fraser måste upprepas som mantran, den ätstörda rösten är inte klok, men den är envis och högljudd, den bryter ner och det krävs en konstant motkraft.

Taket har sänkts en nivå. Så fort jag ställer mig upp så får jag blickarna på mig. Ibland kan jag gå några steg, stå upp en minut, förflytta mig till andra sidan rummet innan rösten når mig. "Kan jag hjälpa dig med något?", "behöver du någonting?". Ett artigt kodord för "Jag ser dig, gå och sätt dig."

Ätstörningen ska inte ges något spelutrymme. I denna kritiska fas är det desto viktigare med vaksam blick. Fusk-blicken utvecklas med tiden, ett mönster växer fram. Alla ursäkter liknar varandra, reaktionerna, tvångstankarna, triggers. Vi är alla olika, men ätstörningen gör alla lika, sa en av mina kollegor en gång.

Det är en tunn gräns mellan att vara professionell och personlig och personlig och privat. Vi vistas så tätt inpå varandra, i det som under några månaders tid kommer att bli ett hem, en

vardag, ett sammanhang. Det är viktigt med humor, det är oftast barn vi jobbar med. Från tolv år kan de vara. Barn behöver få vara barn, få leka, få skratta, få ställa konstiga frågor och få dem besvarade, få utnämna sig själva till världens diktator och kalla en för tontig för att man är rädd för skräckfilmer. De måste få lov att utnämna en dag till Internationella Skrämma Personalen-Dagen och hoppa fram ur alla skrymslen och vrår för att få personalen att hoppa till och sedan kvida av gapskratt. De äldre tonåringarna måste få lov att vara tonåringar, prata relationer, politik och fotboll. De vuxna som kommer till oss måste få en vuxen att samtala med. Inte bara på permissioner, inte bara om anhöriga kommer på besök. Rummet måste fyllas med verklighetens vardagsprat och inte bara terapinsnack, medicinsnack och tillsägningar. En kollega till mig sa att det viktigaste är att få en patients förtroende. Det förtroendet blir sedan det kraftfullaste verktyget i kampen för tillfrisknande.

“Jävlar anamma” viskade nattsyster till mig när jag grät hysteriskt över kroppen, fettet, misslyckandet, instängdheten, ångesten, det som inte ens kunde sättas ord för. Kroppen var slapp och jag suckade för att hämta andan efter panikångesten som nyss dragit förbi som ett åskväder. “Kan du inte bli arg. Bara bli arg på den där jävla ätstörningen.”

Det var kanske ord som hon glömde bort att hon sagt, eller ord som hon sagt tusen gånger till hundra patienter. Men i mig sådde det ett frö. Mamma plockade upp orden och upprepade dem gång på gång. Idag har jag orden tatuerade med en blomranka runtomkring. Arg och fyllt med liv.

Det finns en rå urstyrka som vibrerar i varje kropp. Vården är frivillig, patienten kan antingen förflyttas till psykiatrisk tvångsvård, eller också välja att avbryta behandlingen. Det händer nästan aldrig. Skrik och gråt sker dagligen, ångestattacker, misstro och avgrundsdjup rädsla. Men kampen fortsätter likväl. Varje dag, varje måltid, varje samtal. Den finns i blicken, i vad som berättas, tankarna om livet, det enorma framtidshoppet som finns. Den styrkan bär jag med mig hem varje dag efter jobbet.

Känslor färdas fram på vågor, över ångestbruset kluckar skratt. Valsång snurrar fram på CD-skivor, bryter vatten i nedsläckta rum, hämtar andan över värmefiltklädda kroppar och sjunker till djupet i utmattad sömn. Birkenstock seglar fram över sillstimmen för att erbjuda samtal, en livboj som dyker ner över armstöd, antingen som bris eller orkan. De försvinner in

till samtalsrummet med den röda soffan, bokhyllan med chicklitböcker och deckare som aldrig läses, och fönstret som vetter in mot en steril innergård kantad med vita väggar och kontorlandskap. Ljuset når in via takkupolen en trappa upp, gör kliniken till en Atlantis i en sjukhusocean, där hoppet ständigt strävar efter syret ovanför havsytan, trots sjukdomens tvångsmässiga försök att trycka ner.

Ska vi planera för en permission?, hörs det från samtalsrummet.